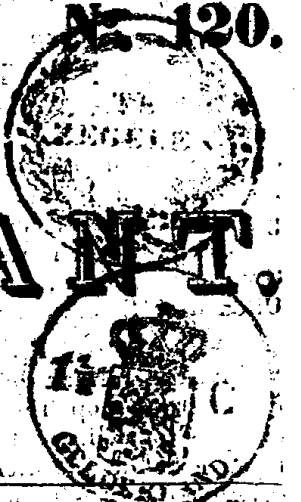

ARNHEMISCHE SCOURAANT.

De prijs dezer Courant, die geregeld vijfmaal wekelijks wordt uitgegeven, is wel op Dingsdag, Woensdag, Donderdag, Vrijdag en Zaterdag is 50 in de drie maanden.

Zaterdag 30 Mei.

De prijs der Advertentiën is, van een tot vijf regels, 1.00, en voor elken regel daarboven 20 centen, behalve 35 centen geregeld, voor de plaatsing.

De stil binnengeslophen Oostindische wetgeving.

In 1839 werd eene commissie benoemd tot het ontwerpen eener burgerlijke en strafwetgeving voor onze oostindische koloniën. Men hoorde zoo goed als niets van die commissie, als dat zij in het vorig jaar ontbonden werd. De *Staats-Courant* van laatstleden dingsdag kondigt nu eensklaps aan, dat de koning vastgesteld heeft een reglement, houdende algemeene bepalingen; een reglement op de regterlijke organisatie en het beleid der justitie; een burgerlijk wetboek; een wetboek voor koophandel, en, eindelijk, bepalingen, betrekkelijk tot de misdrijven, begaan ter gelegenheid van faillissement en bij kennelijk onvermogen, mitsgaders bij surseance van betaling, alles voor nederlandsch Oostindië.

Der konings nadere goedkeuring gelijktydig in werking te brengen een reglement op de burgerlijke regtsvordering en een op de strafvordering voor het indische hooft, gerechtshof en de raden van justitie aldaar, als ook een reglement op de administratie der politie, mitsgaders op de burgerlijke regtspleging en strafvordering voor de inlanders en daarmede gelijkgestelde personen. Ook moet de gouverneur-generaal van die kolonie een ontwerp van wetboek op het strafregt doen vervaardigen en ter beoordeeling en bekrachtiging naar Nederland zenden.

Ons bestuur schijnt te meenen, in zijne wetgevende commissie, in den raad van state, den minister van koloniën en dien van justitie — de eenigen, welke in het geheim gedeeld hebben — alle mogelijke licht gevonden en niemands oordeel verder noodig te hebben. Zoo handelde men het in Frankrijk, toen men daar eene wetgeving wilde tot stand brengen; men raadde den raad in den raad van de regterlijke magt, en behalve die van den raad

van state, werd het aan de openbare beoordeelingen der wetgevende magt onderworpen. Van daar heeft men een werk tot stand gebracht, dat, ondanks de vele gebreken, welke bij het betreden eener nieuwe baan moeilijk te vermijden waren, echter zoo veel voortreffelijks bezit, dat de meeste latere wetgevingen er zich naar regelden. Ook nu nog volgt men daar het verstandige voorbeeld en tracht zich bij een zoo gewichtig stuk, als de wetgeving van een volk, door zoveel licht mogelijk te omringen. Zoodra men dus het plan ontwierp, in de hypothecaire wetgeving en in het stelsel der gevangenisveranderingen te brengen, werd niet enkel eene commissie van de in die zaken meest ervaren mannen benoemd, — maar men vroeg de adviezen der verscheidene hoven en maakte deze openbaar, ten einde ze aan het oordeel van alle deskundigen te onderwerpen. Men geloofd daar, dat de wetgeving geen monopolie is, hetwelk aan het ambt verboden is; maar men oordeelt het alleen de vrucht van een grondig en op ruime schaal ingerigt onderzoek.

Men zal misschien zeggen; dat hier het voornamelijk doel was, de koloniale wetgeving in meerdere overeenstemming te brengen met die van het moederland. Maar is dit een grond om er minder zorg aan te besteden? Zal men, hetgeen men overnam, niet eerst hebben gezeverd van de talloze gebreken, welke onze wetboeken misvormen?

Maar wat weet het publiek van de Oost en de behoeften der koloniën? Die de aanmerkingen van anderen inroept, blijft het regt behouden, die te beoordeelen en er mede te doen wat hij goedvindt. Er zullen, echter, genoege menschen gevonden worden, in staat om de algemeene beginselen te beoordeelen, en of deze beoorlijkt uitgedrukt en toegepast zijn, kan ieder regtsgeleerde zien. Te gelooven, dat die kennis alleen bij de heeren bestond, wier raad door den koning is ingenomen, — zou de onnoozelheid zelve wezen.

Wij hebben tot nu toe gesproken, alsof den koning de alleenheerschappij over de koloniën wettig toekwam, iets, wat in strijd is met artikel 59 der grondwet. De maatregel, om alzoo ter stuk en zonder kennis der wetgevende magt wetboeken in de koloniën in te wikkelen, is niet enkel in de hoogste mate bekrompen en onverstandig, — hij is tevens ongrondwettig. Doch de gewoosene uitlegging, welke ons bestuur getoon is, aan dat artikel

der grondwet te geven, was te algemeen bekend, om iets anders te verwachten.

Wij begrijpen gereedelijk, dat onze ministers, die geen licht wilden hebben bij het maken, zich nu ook niet zeer geneegen gevoelen, om hun werk aan de openbare beoordeeling bloot te geven, en dat zij, begrijpende, dat een werk der duisternis weinig kans heeft op voortreffelijkheid, het ongaarne reeds voor de invoering veroordeeld zouden willen zien. Van daar maakt men geen gewag van eenige openbaarmaking.

Buitenlandsche berigten.

DUITSCHLAND.

Hamburg, 23 mei. Omtrent het vervoer op den Hamburg Bergedorfer spoorweg in 1845 kunnen wij het volgende mededeelen. De ontvangst bedroeg 80,700 mark, 82 sh. alzoo 2969 mark 10 sh. minder dan in 1844. De ontvangst werd verkregen door het vervoer van 192,444 personen en 137,736 curs. goederen. De uitgaven beliepen, 66,342 mark 15 sh., zoodat de maatschappij in 1845 eenig voordeel heeft genoten. Het overschot van dat jaar belooft deghalve 14,357 mark 9 sh., dat van 1844 bedraagt 5432 m. 5 sh., te zamen 19,839 m. 15 sh., welke om te zamen kunnen voldoende worden gebruikt om de schulden nog geenszins voldoende te betalen, dewijl het 1,548,000 mark bedragende actien-kapitaal jaarlijks eene rente-betaling van 61,920 mark vordert. De maatschappij is zoodoende nu reeds drie jaren met hare renten en achteren, dus eigenlijk, niet in staat, om hare verplichtingen na te komen; eene nikomist welke het dwars des vergoeding van interessan, na reeds gepoed verkocht, in het duidelijkste licht stelt, daar men, door eene verdeling van deidenden zonder eenige renten, natuurlijk even ver zal komen, zonder zich eenen den actien-prijs nog meer drukkenden schuldelaat op te leggen.

Frankfort, 24 mei. Berigten uit Italië melden, dat Catania voortdurend gestoord wordt door hevige aardbevingen, die vooral den 22sten en 23sten april hevig zijn geweest. Reizigers, die uit Sicilië komen, deelen mede, dat men in den nacht van den 24sten eene verwoestende aardbeving of een hevig uitbarsting vreesd; reeds zijn daar van Engelschen aangekomen om dit schouwspel te gesezien.

Franken, Treurig gonden, doet zich in eenige streken van Franken, met name op zware kleigronden, het verschijnsel op, dat de te wilde staande aardappelen verrotten voor dat zij ontkiemen, en men heeft zich reeds daardoor genoege gemaakt gezien, de velden met andere gewassen te beplanten.

Eene verjonging der vrucht door het zaad wordt steeds meer noodzakelijk, zullen de ziekte-verschijnselen niet bij iedere ongunstige weersgesteldheid herhalen. Zeer wenscheijk ware het ook, dat de reysingen uit Peru en Bolivia en over het geheel uit zuidelijk Amerika nieuw zaad deden overkopen of alzooy zorgden voor den weder-invoer van de oorspronkelijke aardappelsoort van betere kwaliteit, welke ook meerdere vruchten oplevert. (Naar men west is uit eenige gewesten van Grootbritannië gelijktijdende berigten ontvangen.)

Wiesbaden. In een der laatste zittingen hield de afgevaardigde *Hergenhahn* in de wettelijke Kamer van Afgevaardigden een voordracht omtrent de voorstel des afgevaardigden *Hergenhahn* tot het in bescherming nemen der landverbindingen. Hij wenschte de aandacht der Kamer te vestigen op de dwarsliggende kwestie te vestigen; de afgevaardigde *Hergenhahn* wenschte van alle duitche landen en verbondenen staten, welke het leiden der schiffen ten taak moegt hebben, te wenschte hij, dat de landverbinding door verdragen met de noord-amerikaansche staten, Engeland en andere overzeesche mogendheden, door consulaten worden worden beschermend tegen de gevaaren van bedrog, misleiding, gebrek, enz.

De vergadering besloot eenstemmig dezen wensch aan de regering te doen.

ZWITSERLAND.

Bazel, 29 mei. De Groote Raad heeft, in zijne zitting van heden, beraadslaagd over het ontwerp van concessie voor den zwitserschen centraal-spoorweg, met 44 tegen 1 stem het ontwerp in zijn geheel aangenomen en hiermede bepaald, dat er een spoorweg zal gelegd worden van Bazel naar Olten, en van Olten naar Aarau, van Olten naar Lucern en van Olten over Solothurn tot aan de Bieler-Zee.

PRUISSEN.

Breslau. Naar bekend is, werd Ronge, vóór eenigen tijd, op rekwisitie van den opper-president der provincie, in regten vervolgd, ter zake van laster tegen erkende godsdienstige ligchamen. Het stedelijk gerecht alhier heeft thans den beklagde vrijgesproken en wel op dezen grond, dat bij de, in Pruisen wettelijk gewaarborgde, gewetensvrijheid, ook zoodanige meeningen, welke lijnrecht tegenovergesteld zijn aan de leer van erkende godsdienstige corporatiën, geen grond tot geregeltelijke vervolgingen konden opleveren.

Kiel, 23 mei. De reeds sedert enige jaren, op verschillende plaatsen, voorgenomene en op hinderpalen, wier treurig herdenken wij hier niet willen verlevendigen, schipbreuk geleden hebbende openbare vergadering van deutsche advocaten, zal nu, in dezen zomer, binnen onze stad plaats hebben, en zijn de dagen van 6 en 8 augustus e. k. daartoe aangewezen. Wij gelooven, de stellige verwachting te mogen koesteren, dat niet alleen de stad Kiel, maar ook de hooge regering onze deutsche regtsgeleerden met geen minder genoegen zal welkom heeten, dan de deutsche natuuronderzoekers, die in den aanstaanden herfst hier zullen vergaderen.

ENGELAND.

Londen, 25 mei. Heden namiddag, ten 3 ure, is de koningin gelukkig van eene dochter bevallen. Prins Albert en dr. Locock waren bij de koningin tegenwoordig tijdens hoogzaterdag verlossing. In het aangrenzende vertrek bevonden zich de hertogin van Kent, de eeredame, welke toen de dienst verrigte, de doctoren Clark en Fergusson, de aartsbisschop van Canterbury, de bisschop van Londen, de hertog van Wellington, sir Robert Peel, de lord kanselier, sir James Graham, de graaf van Badington, de heer Gladstone en de hertog van Buccleugh, alle leden van het kabinet en groot-officieren van de kroon, de graaf van Liverpool, de graaf van Lawar en de graaf van Jersey.

Het is thans zeker, dat zich Ibrahim-pacha eerstdaags naar Engeland zal begoven. Sir Robert Peel heeft dit eergisteren aan het Lagerhuis medegedeeld, daarbij voegende, dat Z. H. aldaar met al de eerbewijzingen, aan zijnen rang verschuldigd, zoude worden ontvangen.

De heer Shaw, lid van het Parlement, zal heden in het Lagerhuis eene motie doen tot in-vrijheidstelling van den heer Smith O'Brien; maar zoo het schijnt, zal deze in-vrijheidstelling van den ierschen afgevaardigde slechts voorwaardelijk zijn en afhankelijk wezen van de betaling eener soort van rantsoen, bekend onder den naam van Parlementaire schuld. De heer Smith O'Brien heeft aan den voorzitter geschreven, dat, indien de motie in dien zin gedaan werd, hij er geen genoegen mede konde nemen, en dat, als zij wierd aangenomen, hij zich de vrijheid niet zoude laten welgevalen dan met protestatie. De vorlegenvoorder van Limerick verlangt, dat de Kamer erkenne, dat zij willekeurig en onrechtvaardig heeft gehandeld met hem gevangen te doen zellen.

De Morning Chronicle verhaalt, dat jl. zaterdag, ten huize van den markies van Lansdowne, eene vergadering van liberale pairs heeft plaats gehad. De uitslag hunner beraadslagingen was zoodanig, dat het land zich er over mag verheugen. Ongeveer zeventig pairs waren daarbij tegenwoordig, en men kwam tot het eenparige besluit, om de voorstellen van sir R. Peel op de krachtigste wijze te ondersteunen, en zich eenparig tegen elk amendement, van welken aard ook, te verzetten.

FRANKRIJK.

Parijs, 25 mei. De heer Thiers heeft heden morgen in den Constitutionnel eene soort van manifest gericht aan de verschillende schakeringen der oppositie, ten einde de handen in een te slaan, om bij de volgende verkiezingen te zegepralen.

Volgens brieven uit Rome, van den 12den, zijn in die stad een advokaat, en koopman en vier augustijner monnikken gevangen genomen, als verdacht zijnde van deel te hebben genomen aan staatkundige woelingen.

Men zegt, dat generaal Villalonga aan het gouvernement heeft geschreven, dat het raadzaam zoude zijn, mevrouw de gravin Mina, weduwe van den generaal van dien naam, en die in de nabijheid van Corunha woont, uit Spanje te verwijderen.

Parijs, 26 mei. Voor eenige dagen maakten wij melding van een verzoekschrift, hetwelk men zeide dat door den graaf van St. Leu aan den koning gezonden was, om genade voor zijnen, wegens den mislukten omwentelings-aanslag te Boulogne, op het kasteel van Ham gevangen zittenden zoon, prins Lodewijk Napoleon, te verwerven. Thans verneemt men, dat die prins uit de vesting ontsnapt is. Heden morgen heeft de regering daarvan de tijding ontvangen. Zie hier hoe men zegt, dat de ontvlugting zich heeft toe-

gedragen. Eenig workvolk was, in het binnenste van het fort, niet ver van 's prinsens vertrek, met herstellingen bezig. Gisteren morgen stond de prins op, plaatste in zijn bed eene pop, welke moest doen denken, dat hij zich in hetzelfde bevond, trok een pak kleedoren van een' der werklieden aan en wandelde door de gewone deur naar buiten. Eerst des avonds bemerkte men de vlugt en deed toen nasporingen, die vruchteloos bleven.

De madridsche berigten van den 20sten melden, dat de gezondheid van den heer Monthans zoo verre verbeterd is, dat hij de zittingen van den ministeriële raad wederom bijwoont. Van den spaanschen consul te Oporto zijn dépêches ontvangen, die het gerucht, alsof de brigadier Rubin vermoord zou zijn, in geenen deele bevestigen.

BELGIE.

Brussel, 28 mei. De koning bevindt zich sedert eergisteren van hoogstedes zelfs uitstap naar Ardenne op het paleis te Laeken terug.

De twee jongste zittingen van de Kamer der Representanten hebben, omtrent de staatkundige goestelheid, niets opmerkelijks opgeleverd. Eergisteren is door den minister de Theux een wets-ontwerp ter tafel gebracht, strekkende om de wet van 24 september 1845, tot vrijdom van den invoer van granen, te verlenge tot den 1sten oktober aanstaande. Daarop is de discussie aangevangen, en gisteren voortgezet, over de kanalisatie tot ontlasting der Schelde.

Te Luik zijn twaalf nieuwe provinciale raadsleden gekozen, waarvan niet meer dan één tot dekerdelijke partij geteld wordt. Zelfs van plaatsen, die te voren geheel aan die partij toegedaan waren, hebben de jongste provinciale verkiezingen blijken opgeleverd, dat de liberaal-gezinde meening vorderingen heeft gemaakt.

Ook te Antwerpen is thans eene staatkundige burgervereniging gevormd, die de benaming van Association liberale heeft aangenomen. Eergisteren avond werd tot dat einde in eene zamenkomst van omtrent twee honderd ingezetenen eene lijst voorgelegd, aan het hoofd van welke was plaats gelaten voor de antwerpsche leden van de Kamer der Representanten, baron Osy, Rogier, Loos en Feydt, zoo als door die heeren verzocht was. Dertien middag bedroeg het getal der onderteekenen 225.

Het hof van cassatie heeft eergisteren een arrest van het hof van assises van Oost-Vlaanderen, waarbij zekere Gérard Christiaens, oud 24 jaren, beschuldigd van de misdaad van kindermoord, tot de doodstraf is veroordeeld, vernietigd, en bevolen, dat het geding op nieuw zal gevoerd worden voor het hof van assises van West-Vlaanderen.

Binnenlandsche berigten.

Amsterdam, 27 mei. Gisteren achtermiddag is eene pakkist, inhoudende 10,000 doosjes zoogenaamde lucifers, onder het in den kelder werken, op den O. Z. Voorburgwal, bij de Lombardsbrug, in brand geraakt. Zulks gelukkig in tijds ontdekt zijnde, heeft men het grootst gedeelte van den inhoud der kist in het water geworpen en daardoor het vuur gebluscht.

Amsterdam, 28 mei. Onder den titel van: Inrigting tot vereenvoudiging van het begraaf en onder bestuur der heeren mr. C. E. Vaillant en jhr. mr. W. E. J. Berg van Dussen Muilkerk, heeft zich alhier eene inrigting gevormd, die zich voorstelt het begraven op eene meer eenvoudige, meer met den tijd overeenkomstige, zekerlijk minder drukkende en kostbare wijze te doen plaats hebben. Om dit doel te bereiken wil zij afschaffen al wat niet tot het wezen der zaak behoort, of verouderd en aanstootelijk is geworden, alles, in één woord, wat af te schaffen is, zonder dat de plegtigheid van het begraven er in wezenlijkheid iets aan zal verliezen: — daarom dan ook heeft deze inrigting voor de personen in hare dienst het gekleede kostuum, dat tot dus verre in het openbaar alleen nog slechts door de lijkbezorgers was behouden gebleven, vervangen door eene eenvoudige zwarte kleeding, zoo als zij heden ten dage algemeen gebruikelijk is; daarom dan ook stelt zij zich voor, het getal der lijkbezorgers en dragers tot het slechts hoogstnoodige terug te brengen, in den regel het rondzeggen tot de geburen en naaste familie-betrekingen te beperken, de drinkgelden af te schaffen, en het geven van onmatige fooijen en van draagplaatsen zooveel mogelijk tegen te gaan. (Iets dergelijks is reeds voor geminimen tijd te Arnhem tot stand gebracht door heeren diakenen van het hervormd kerkgenootschap.)

Gisteren middag heeft te Haarlem de aanbesteding plaats gehad tot den verderen opbouw van een vereenigd huis van arrest en justitie op het bolwerk Schinkel, bij de leidsche poort, alhier. Dit werk is voorloopig toegewezen aan C. Boef, van Rotterdam, voor de som van f 184,000.

Gravenhage, 27 mei. De veelvuldigheid der handelsbetrekkingen, die tusschen de Nederlanden en Frankrijk bestaan, maakt het noodig, dat zij verlegenvoerdigd worden door de tusschenkomst van bedrijvige en kundige agenten, hetzij tot den invoer van voortbrengselen van de fransche nijverheid in de Nederlanden, hetzij tot den invoer in Frankrijk van artikelen van Nederlanderschen oorsprong. Het openstellen van den spoorweg van het noorden, hetwelk eerstdaags te verwachten is, de middelen van ge-

meenschap versnellende, verzekert aan de Nederlandsche nijverheid en handel nieuwe en meer zekere wegen tot vertier en moet noodwendig met Parijs, het middenpunt van gemeenschap, eene bedrijvigheid van betrekkingen, van vertier en van plaatsing van voortbrengselen opleveren, welke de nederlandsche handel tot dusverre nog nimmer heeft gehad. Deze opmerking kon niet ontgaan aan dien verstandigen ondernemingsgeest, die, steeds met de voortgangen van den tijd tred houdende, zich evenwel aan niet anders hecht dan aan stellige en zekere daadzaken. Wij vernemen, dat een handelshuis zich, met deze bedoeling, te Parijs, onder den titel van: Generaal Agentschap der Nederlanden en onder de leiding van den heer van Overmeer Fisscher, gevestigd heeft, en dat zich aldaar vereenigd zullen vinden alle stukken en alle inlichtingen, die aan den nederlandschen handel dienstig kunnen zijn uit het oogpunt van uitvoer en van invoer uit en in Frankrijk. Dit huis heeft tot correspondent in onze hoofdstad den heer J. H. Fisscher van Amsterdam.

Voor eenigen tijd is er gewag gemaakt van het ontwerp, dat hier ter stede beraamd werd, om eene Vereeniging tot verbetering van den werkenden en dienstbaren stand, hoedanige in naburige landen met goed gevolg zijn tot stand gebracht, daar te stellen. Men verneemt thans, dat de pogingen van de weldenkende personen, die deze nuttige zaak ook hier wenschten over te planten, tot die rijpheid zijn gekomen, dat een bestuur is gekozen, bestaande uit achtewaardige ingezetenen dezer stad, door de algemeene armenvergadering.

Het doel van deze vereeniging is, om den vlijtigen arbeider te helpen, den tragen tot arbeidsaamheid aan te sporen. Zij tracht dit doel te bereiken, door zich, zoo veel in haar vermogen is, volkomen bekend te maken met het zedelijk gedrag en de bekwaamheid van alle zich te dezer stede bevindende werklieden en dienstboden, door aan alle personen, die werklieden of dienstboden noodig hebben, de vereischte inlichtingen omtrent hun gedrag en hunne bekwaamheden kosteloos mede te deelen; door den vlijtigen en braven arbeider of dienstbode, die buiten dienst is, door bemiddeling en voorspraak der Vereeniging, behulpzaam te zijn in het bekomen van arbeid.

De hertog van Aumale had, als algemeen erfgenaam van wijlen den hertog van Bourbon, den eigendom gevorderd van het bosch van Luchy (België) in het gewezen hertogdom van Bouillon gelogen. De regtbank van Neuchâteau had de leenroerigheid van dat bosch aan de hertogen van Bouillon ontkend, als behoord hebbende aan de abdij van St. Hubert, en dienvolgens den belgischen staat als eigenaar van het genationaliseerd goed erkend. De uitspraak werd door het luiksche hof bevestigd; thans is men wegens deze gewichtige zaak in cassatie gekomen.

Tilburg, 27 mei. Naar men verneemt, zijn er, ten gevolge van de door den Edel Achtbaren heer kanton-regter gedane ijverige navorschingen, wegens de oorzaak van den alhier op gisteren plaats gehad hebbenden brand, zoodanige zware verdenkingen van moedwillige brandstichting ontstaan, dat P. V. de S. . . en dezelfs echtgenoot, in wier bewoond wordende huizinge of schuur de brand is uitgebarsten, nog gisteren avond door de politie in verzekerde bewaring zijn genomen, terwijl de vrouw, reeds in den vroege morgen van heden, gevat naer 's Hertogenbosch is overgebracht. Men verneemt, dat de roerende goederen van den beschuldigde, slechts vier weken geleden, tegen brandschade verzekerd, en dat, eenige oogenblikken voor het ontstaan van den brand, eene kist door hen uit het huis is vervoerd, waarin de beste en meest waardig zijnde kleedingstukken, enz. geborgen waren.

Grave, 26 mei. Dezer dagen werd alhier gevat binnengebragt de persoon van Adolf Eduard van Pappelhorst, van beroep schilder, laatst gedetineerd te 's Bosch, zijnde dezelfde, die zich vroeger als stom en doof heeft voorgedaan en bij herhaling in handen der justitie is geweest. Wij vernemen, dat hij alsnu, van post tot post, naar Almelo wordt overgebracht, alwaar hij wegens diefstal in het gevangenhuis in regten is betrokken.

Flissingen, 25 mei. De behandeling van het hooger beroep, door de uitgeefster der Vlissingse Courant ingesteld tegen het vonnis der arrondissement-regtbank te Middelburg, waarbij zij wegens het plaatsen van het artikel: Een woord aan allen, die hun vaderland liefhebben, in de conraat van den 17den november jl., tot eene geldboete van f 150 is veroordeeld, eerst bepaald op 27 april, doch wegens de afwezigheid van den advokaat der appellante achteruitgesteld, had heden plaats.

Na het door den raadsheer-rapporteur uitgebragte verslag, werd het woord aan mr. Dierckx Eck verleend, die de ongrondheid der vervolging en van het vonnis der regtbank trachtte te bevoegen, terwijl dezelve door het openbaar ministerie, vertegenwoordigd door den advokaat-generaal, werden verdedigd.

De uitspraak is bepaald op vrijdag den 29sten mei, des voormiddags ten 10 ure.

Zwolle, 26 mei. De ziekte te Wierden heeft zich sedert onze laatste berigten op nieuw uitgebreid. Vijf lijdens zijn er weder bijgekomen, zoodat het aantal aangetasten thans 183 bedraagt. Tevens heeft men het verlies te betreuren van eenen man, die twee nog jeugdige kinderen ouderloos achterlaat. Het getal bedeelden is thans tot 112 geklommen, dat der dooden tot 24.

Kampen, 27 mei. Men verneemt, dat verscheidene fabriekanten, werkbazen en kunstenaars, te Zwolle, voornemens zijn om de voortbrengselen hunner nijverheid en kunstvljyt voor de ten-toon-stelling alhier te zenden. Ook worden er 95 voorwerpen, vervaardigd door krankzinnigen in het gesticht te Deventer, verwacht. De ruime en lichte localen laten niets te wenschen over.

— **Stads Naars.** Die Zeeuwen heeft, het zij weinig of veel, kan dezelve hier niet verwisselen; er is noch specie, noch muntbiljetten voorhanden, zoodat een ieder, wien het niet voegt eene wandeling naar den agent te maken, zich genoodzaakt ziet, zelfs om weinige muntsukken verwisseld te krijgen, eenen expressie uit te zenden of op eenige andere wijs opofferingen te doen, die de minister hun had kunnen besparen. [Men meent, dat het, ter gelegenheid van de wisseling der drie-guldenstukken, in eene voorname geldersche stad (Nijmegen?) niet beter gesteld is geweest.]

Tiel, 27 mei. Als eene hoogst zeldzame bijzonderheid mogen wij niet onvermeld laten, dat alhier bij den landbouwer Nicolaas van Gessel, voor een ieder te bezichtigen is, eene koolzaadplant, die, bij telling, meer dan vierduizend gezonde polen bevat.

Het veel belovende en algemeen welig staande gewas, als ook de voorbeeldeloos groote uitzaai van winterzaad, ten gevolge van het mistukken der aard-appelteelt in het vorig jaar, belooft dan ook den landman ten deze eene meer dan ruime schadevergoeding.

Wageningen, 25 mei. Met genoegen verneemt men, dat door het departement der maatschappij: tot Nut van 't Algemeen, ter dezer stede, eene spaarbank is opgericht, waarvan het reglement alreeds bij de leden der commissie dezer zoo lang reeds hier gewenschte, nuttige inrigting, voor tien centen te bekomen is. Ook is door hetzelfde departement eene commissie benoemd tot het onderzoek, of, en in hoeverre het mogelijk en uitvoerbaar zijn zoude, om aan ambachtslieden en daglooners, die, gedurende den winter, geene verdiensten hebben, eenig vast werk te verschaffen.

Apeldoorn, 27 mei. In den vroegen morgen van heden werden de ingezetenen uit den slaap gewekt, door het luiden der brandklok, vermits het huis, toebehoorende aan en bewoond door den heer J. A. C. Verhoeven, in lichtlaaije vlam stond. Alvorens men aan blussen konde denken, was dan ook het geheele huis uitgebrand, zoodat een gedeelte huisraad, van welk laatste, echter, veel moet gered zijn. De oorzaak is onbekend en het huis benevens de inboedel was, zoo men verneemt, tegen brandschade verzekerd. Het perceel zoude morgen publiek geveild zijn geworden.

Arnhem, 28 mei. Bij koninklijk besluit van 24 mei j.l., is goedgevonden, ter samenstelling van de commissie tot afneming van het examen om te worden toegelaten op de rolle der studenten aan eene hoogeschool of aan het athenaeum te Amsterdam of te Deventer, voor het tegenwoordige jaar te benoemen: tot hoogstedszelfs commissaris, lid en voorzitter der gemelde commissie mr. F. de Greve, raadsheer in den Hoogen Raad; tot verdere leden: de heeren A. van Goudoever, hoogleeraar in de faculteit der bespiegelende wijsbegeerte en letteren te Utrecht; J. Bosscha, hoogleeraar in de faculteit der bespiegelende wijsbegeerte en letteren aan het athenaeum te Amsterdam; G. J. Verdam, hoogleeraar in de faculteit der wis- en natuurkundige wetenschappen te Leiden; C. J. Matthes, hoogleeraar in de faculteit der wis- en natuurkundige wetenschappen te Deventer; J. W. Elink Sterk, rector aan het gymnasium alhier, en Th. Verwijen, rector der latijnsche scholen te Breda.

— In het *Nieuwsblad voor den Boekhandel*, van 21 dezer, vindt men, onder het opschrift: *Nationale Geschiedenis*, het volgende:

»Wij vernemen, dat er in Nederland een werk gereed wordt gemaakt, hetwelk tot voltooiing zal kunnen strekken van dat, hetwelk thans door den Belgischen archivarius Gachard wordt bezorgd. De heer Bakhuizen van den Brink, gewezen schrijver van den *Gids*, een nederlandsch letterkundige, die, door tusschenkomst van zijne regering, toegang heeft erlangd tot de archieven van Weenen, heeft van die gunst gebruik gemaakt tot het afschrijven van de fransche briefwisseling van Magaretha van Parma met koning Philips II. Men weet, dat de echte minuten der depesches van Magaretha en de oorspronkelijke brieven des konings, die weleer in de archieven van den raad van state, te Brussel, werden bewaard, in 1794 naar Weenen zijn medegevoerd, even voor de bezetting van België door de fransche legers. Er zijn van die briefwisseling slechts onvolledige afschriften of brokstukken overgebleven, die ten grondslag hebben gestrekt aan de uitgave van den baron de Reiffenberg, ten opschrift voerende: *Correspondance de Marguerite de Parme*, enz., Brussel 1844, in 8o. Volgens de inlichtingen, die wij hebben ingewonnen, zal de verzameling van den heer Bakhuizen van den Brink bestaan uit bijkans vijf honderd brieven, die tusschen den koning en de hertogin gewisseld zijn, zonder nog te rekenen de daartoe betrekkelijke stukken, waaronder men eenige van het hoogste belang zal aantreffen, zooals de volledige briefwisseling van de hertogin met den markies van Bergen en den baron de Montigny, tijdens hun verblijf in Spanje; de briefwisseling van

den koning met den hertog van Alba, en die van dezen hertog met Margaretha van Parma, sedert het vertrek van Alba uit Spanje tot zijne komst in de Nederlanden, enz. enz.

»Om zich een denkbeeld te kunnen vormen van de uitgebreidheid van deze briefwisseling, zal het voldoende zijn op te merken, dat de hertogin gewoonlijk elke maand aan den koning eene toezending deed, en, zoodra de omstandigheden dit vereischten, nog menigvuldiger, van een verslag van al hetgeen in de Nederlanden voorviel. Hare dépêches bestonden gewoonlijk uit vier min of meer breedvoerige brieven; de eerste was die over staatkundigen aard, of, zoo als men dien noemde, den *algemeenen brief*. De hertogin bragt daartoe de handelingen harer regering, de overwegingen van den raad van state, den inwendigen toestand des lands, de onderhandelingen, die met het buitenland gevoerd werden, enz.

»De tweede brief betrof de godsdienstzaken. Daarin werden alle bijzonderheden opgenomen over de onderhandelingen met den heiligen stoel en met de staten des lands over de invoering en de begiftiging van de nieuwe bisdommen, over de voortgangen van de hervorming en de middelen, die tot stuiting daarvan werden te werk gesteld; voorts over het gedrag van de bekleeders van kerkelijke waardigheden, der inquisiteurs, enz.

»De derde brief was de brief in zaken der geldmiddelen. De hertogin gaf daarin rekenschap wegens het bezigen van de staatsgelden, wegens het beheer van 's konings domeinen, de onderhandelingen met de provinciale staten over de onderstandgelden en de voorziening in de behoeften van de troepen, die in Duitschland waren geligt, enz.

»De vierde brief was die, welke die van raadgeving werd geheeten. Men stelde daarin aan den koning de personen voor, die men geschikt achtte tot het bekleeden van opengevallen ambten; men gaf daarin berigt van de ingekomen verzoekschriften van bijzondere personen over hunne bijzondere belangen, enz.

»Uit deze bloote opgave kan men nagaan, welk een licht deze merkwaardige en uitgebreide briefwisseling zal verspreiden over een der meest belangwekkende tijdperken van 's lands geschiedenis.»

Advertentiën.

Heden beviol van eenen Zoon **E. S. KNOOPS**,
Echtgenoot van **H. EVERTS**.
ARNHEM, 27 Mei 1846.

Eenige kennisgeving.

Den 26sten Mei 1846 is te ARNHEM, in den ouderdom van 73 jaren, overleden de Wel Ed. Gestreng Heer **JAN VAN DER LINDE**, gepensionoord Majoer.

Eenige kennisgeving.

VELP, den 26sten Mei 1846. — Heden overleed in den ouderdom van ruim 3 jaar, ons geliefde DOCHTERTJE **FRANÇOISE HESTER BOUDEVINA SOPHIA**.

J. L. VAN DER BERG,
C. G. VAN DER BERG,
CASTENBIJK.

† † † De ondergeteekende, **JOHANNES VAN DER MADE**, Dz, aannemer van publieke werken, wonende te Klundert, heeft, bij Exploit van den Beurwaarder **GUILLAUME ROELOF ROELOFS**, wonende te Nijmegen, op den 27sten Mei 1846, aan den Heer **STEPHANUS JOHANNES CHRISTOPHORUS ARNTZ**, Steenfabrikant te Gent, kanton Elst, doen aazeggen, dat hij met den dag van dit Exploit **OPKONDIGT** en **DOET EINDIGEN** zoodanige **VENNootschap**, als sinds de jare 1839 tusschen hen heeft bestaan, betreffende den **FABRIEK** en den **HANDEL** in **STEENEN** op de Steenfabriek, vroeger toebehoord hebbende aan den Heer **CORREMAN**, te Gent; — voorts, dat hij **HERROEPT** en **INTREKT** alle **VOLMAGTEN**, wanueer en tot welk einde ook door hem aan den voornoemden Heer **S. J. C. ARNTZ** gegeven, als niet willen de, dat dezelve verder van eenige kracht en waarde zullen zijn.

Geschiedende deze aankondiging om te voldoen aan de bepalingen der wet, en opdat niemand daarvan eenige onwetenheid zou kunnen voorwenden.

J. V. D. MADE, Dz.

Door Sterfgeval te Huur, met 1°. November:

Eene in volle werking zijnde **BROOD- en KOEK-BAKKERIJ**, gelegen binnen Arnhem. — Onder Letter Z, te bevragen bij den Uitgever dezer.

Lees Hier!

S. DE LEEUW, Kunstverwer, buiten de Rijn-Barrière, bij het Kofstijhuis van Mejuffrouw de Weduwe **PULSERS**, te Arnhem, maakt het geerde publiek bekend, dat hij, na vele jaren buitenlands werkzaam te zijn geweest, zich durft vleijen, hier ter Stede eene **KUNST-VERWERIJ** daar te stellen, in het op nieuw Verwen en Aparaturen van **ZIJDEN, WOLLEN** en **STOFFEN GOEDEREN**, in alle

verlangd wordende kleuren, zelfs het veranderen van zwarte en meerdere donkere in de lichtste kleuren. gelijk ook onderscheidene kleuren tot ééne bruikbare. Eene algemeene ondervinding eover prompte en civiele bediening, hooft hij de gunst eens ieders te mogen waardig worden.

PS. Brieven, Boodschappen of te ontbieden bij den Heer **PINKHOF**, Tandmeester over het Hof van Holland, binnen Arnhem.

BAD-HOTEL HET ZWIJNSHOOFD, OMNIBUS-DIENST OF VELP.

Begin den 29sten Mei 1846.

In correspondentie met de Spoorreinen:
Van Arnhem naar Velp: des morgens om 9 uur 30 minuten; des namiddags om 4 uur 15 minuten en 7 uur 30 minuten.

Van Velp naar Arnhem: des morgens om 10 uur 30 minuten, op den Spoorrein van 11 uur 15 minuten; des middags om 6 uur 30 minuten, op den Spoorrein van 7 uur 30 minuten, en om 9 uur.

Gedurende de Pinksterdagen rijdt een Omnibus alle uren, ten 3 ure des namiddags te beginnen, vice versa, naar Velp.

Arnhem.

Bij gelegenheid der **ROZEN-DAALSCHER KERMIS**, op den 31sten Mei en 1sten Junij aanstaande, zal, bij aankomst van elken Spoorrein, eene wel-ingerigte **OMNIBUS** aan het Station van den Rijn-Spoorweg gereed staan, om vreemdelingen en ingezetenen naar bovengemeld, om zij heerlijk schoon, zoo gerenomeerd Dorp over te voeren; terwijl men zich aan het zoo bij uitstek fraai gelegen Logement van den ondergeteekende van alle soort van **VERVERSCHINGEN** zal kunnen voorzien, en hij aan allen, welke hem met hunne guust gelieven te vereeren, eene zindelijke en prompte bediening belooft.

Rozendaal, 26 Mei 1846.

A. KRAIJESTEIJN.

Stoomboot-dienst

TUSSCHE

Rotterdam, Vreeswijk en Culemborg.

Alle dagen behalve des Zondags.

Van Rotterdam: des namiddags ten 2 ure, en des Maandags avonds door naar Culemborg.

Van Vreeswijk: des morgens ten 9 ure, en alleen des Dingsdags morgens ten 8 ure van Culemborg.

Corresponderende wijders met de eerste en laatste Spoorreinen van Utrecht op Amsterdam en Arnhem, waartoe Diligences geregeld bij aankomst ten dienst staan

Zoodat men op éenen dag van Arnhem naar Rotterdam heen en terug kan reizen.

NB. Personen-kaartjes kunnen bekomen worden bij den Heer **J. VAN DIJKSHOORN**, op de Restauratie van het Stations Gebouw van den Rijn Spoorweg, te Arnhem.

Luitenant, Heelmeester.

De Luitenant's en de Heelmeesters bij de Nederlandsche Landmagt en de zogenaamde Plattelands-Heelmeesters in Nederland, welke een nuttig boekje, genaamd: »DE DRIE KNIEGEWRICHTEN» gratis wenschen te ontvangen, voor zoo ver de afdruksels strekken, worden genoodigd hunne schriftelijke aanvragen voor den 15den Junij 1846 daartoe vrachtvrij in te zenden bij de Boekhandelaren **A. F. BLANCHE & Zoon**, te Utrecht, **J. ROMELINGH**, te Groningen, **A. E. C. VAN SUMEREN**, te Zutphen, en **J. DE RUIJTER**, te Amsterdam.

Alphen, den 24sten mei 1846.

In no. 97 van dit geacht dagblad vond ik een tegenschrift op een berigt over de schoolmeesterij te Alphen en Appellern, gedagteekend: Maasbommel den 26sten april 1846, en geteekend door s. w. van MILLS, Predikant van Maasbommel en Alphen.

Hoezeer afkeerig van schrijven over zaken van den onderwerpelijk aard, kan ik, echter, niet nalaten, zij Wel Eerw. te beantwoorden; te meer, omdat de schrijver van genoemd berigt het antwoord daarop schijnt schuldig te blijven, althans daarmede al te lang draaft. Vooreerst moet ik zijn Wel Eerw. bedanken voor het goede getuigenis, dat hij van des schrijvers kennis, karakter en inborst geeft, zoo dit getuigenis maar wel gomeend is, en geene spotternij verbergt. Het is waar, hij is zulk schrijven niet gewoon, is geen schoolmeester, of predikant: doch kan even goed als zij, (wel minder geleerd, ou kritisch), een onderwerp behandelen, waartoe alléén gezond verstand, en daadzakelijke kennis noodig is, welke beide hem in zijn vorig schrijven schijnen geleid te hebben, dat hem niet van achter de schermen, gelijk de domine vooronderstelt, behoefde te worden ingegeven: **J. STEENBRUGGEN** is zoo boersch en onnozel niet, of hij is best in staat, zulke zaken, als waar-

ter gehandeld is, goed, en duidelijk te begrijpen, en dat hij zich in dat begrip niet vergist heeft, bewijst het onderhavige tegenschrift ten duidelijkste, en zal ik, naar mijn krank vermogen, door dezen nog tracaten te bevestigen. Het heeft mij gespeten, dat de schrijver in zijne goedige onnoozelheid den Wel Eerw. tegenschrijver, die zich, zonder bepaald genoemd te zijn, de zaak zoo ernstig aantrekt, (zoude het bekende: *die de schoenen passen, trekke ze aan,* hier ook van toepassing zijn geweest?) door zijne gebezigde uitdrukkingen schijnt beledigd te hebben; zulks was zeker zijne bedoeling niet: het was hem niet om woorden, maar om zaken te doen en hierin ben ik het volkomen met hem eens; ook ik zal niet met woorden, maar met daadzaken, den dominé trachten te bewijzen, dat zijn geschrift meer in woorden en valschklinkende grondtoonen, dan in daden bestaat; het publiek oordeele, wie onzer gelijk heeft.

Zijn Wel Eerw. beweert: 1o, dat de vereeniging van de betrekking van koster, en voorzanger bij de Hervormde gemeente, en den post van schoolonderwijzer is eene *verpligte vereeniging*, een *verkregeu regt*; en zulks op grond van het koninklijk besluit van 2 januari 1842, artikel 8; van een besluit van den gouverneur van Gelderland van 5 juni 1829 no. 27, en van eene resolutie van de classis van Nijmegen, van den 10den juni 1690; 2o, dat de f60, jaarlijks van den laude genoten, is kosters- en geen schoolmeesters-traktament, op grond, dat de kosterspost is de primitieve, die des onderwijzers de secondaire; in 1842 zijn deze nog als kosters-traktament *opgegeven*, en vroeger tot 1810 altijd als zoodanig genoten; 3o, dat het huis is kosters- en niet schoolmeesters woning.

Ik zoude het haast overbodig achten, deze beweringen te beantwoorden, omdat zij op zich-zelf, en de argumenten, tot staving derzelve bijgebragt, (ik beroep mij hier op het onpartijdig oordeel van elk onbevooroordeeld lezer, hij zij Protestant of Roomschen) het door schrijver aangevoerde meer bevestigen, dan tegenspreken: zoo veel onzin, zoo veel valsche vernuft, zoo veel inconsequentie straalt in dat betoog door, dat het wezenlijk zich-zelf tegenspreekt, en eigenlijk geene wederlegging verdient.

De kritiek van taal en stijl en de onderschrapt woorden, welke Zijn Eerwaarde ten onrege beledigend noemt, tenzij de waarheid zelve beledigen kanne, ter zijde stellende, zal ik den dominé, die van regten spreekt, zonder die te kennen, ook met regten wederleggen; doch daar ik — overeenkomstig als hij — in de regten ervaren ben, heb ik zijnen raad gevolgd, en elders gehoord, wat ik deswege heb kunnen vernemen; er zijn zoovele advocaten die gaarne een adviesje debiteren; ik heb er zoo een opgedaan, waaruit blijkt: dat in Gelderland, even als in alle Nederlanden, het onderwijs der jeugd ten alle tijden is geweest eene aangelegenheid van burgerlijken aard, staande onder het toezigt der landsregering; keizer KAREL beveelt in zijne ordonnantie van 1550, dat voortaan nymand, van wat state, ofte conditie, zal mogen openbare scholen houden enz., tenzij dat hij eerst, en alvoreu geadmitteerd, ende geapprobeerd zij bij den principalen officier van den plecken, enz. Cantsler en raden van Gelderland bevelen bij huone plakaten van 29 januari 1582, en 6 juli 1593 in substantie hetzelfde, met uitzondering, dat ze moeten zijn van de evangelische apostolische religie, welke godsdienst ook hier, in strijd met de unie, tot godsdienst van staat was verheven. Van hier de insluiping der vereeniging van den schoolmeesters-post met dien van koster, voorzanger, doodgraver, en andere kerkelijke bedieningen, waarover de principale officier niets te zeggen had; maar welke hun door de kerkelijke gemeenten werden opgedragen. Deze vereeniging was, echter, niet wettig, of verpligt; maar, door de gelijktijdige waarneming, slechts tijdelijk en toevallig, omdat de meeste schoolmeesters ook tevens kosters werden, en, bij vacature, de benoemde schoolmeester wederom tot koster werd aangesteld: de schoolmeester bleef evenwel altijd burgerlijk, en de koster een kerkelijk bediende; in de eene hoedanigheid werd hij door den officier, in de andere door het kerkbestuur benoemd en aangesteld. Nu waren er gemeenten, waar, door donatiën of andere beschikkingen, de schoolmeesters, en kosters-traktamenten gelijkelijk, en te zamen waren gefundeerd, of waar dezelve te zamen, en onverdeeld, uit kerkelijke fondsen werden betaald: hieruit ontstonden combinatiën, die moeilijk af te scheiden waren, of, ten gevolge van bepaalde wilsbeschikkingen, niet gescheiden konden worden; van hier de *wettige*, en *verpligte* vereenigingen, en deze zijn het, welke men heeft vermeend te moeten handhaven; doch de eerste, welke nimmer een wettig bestaan hadden, konden noch mogten gehandhaafd worden. Men heeft zulks wel eens hier, of daar beproefd, en wel eens is zulks hier, of daar ooglukkend toegestaan; maar uit zoodanig misbruik een verkrogeu regt te willen afleiden, is willekeur tot wet maken, en kan noch mag door een welgeordend bestuur geduld, veel minder gewettigd worden, al ware het ook, dat zulk een regt eene gansche kerkelijke gemeente, zelfs eene geheele classis zich wilde aanmatigen: de resolutie der classis van Nijmegen van 1690 bewijst dus niets, als dat die heeren, in die verdraagzame tijden, zich van de burgerlijke betrekking van onderwijzer hebben geëmpareerd. Op zulk eene gewelddadige gezags-aanmatiging regten te willen vestigen, zoude te ver gaan, te veel bewijzen: en wat te veel bewijst, bewijst niets.

De zaken zijn tot 1794 al zoo gebleven; tot op dien tijd heeft de predominatie der heerscheude kerk veel verwarring gesticht; doch toen de vrijgevege begingelen der bataafsche republiek alle partijdige eenzijdigheid hadden verbannen, toen, bij decreet der nationale vergadering van 5 Augustus 1796, was besloten, dat niet alleen geen bevoorregte, of heerscheude kerk in Nederland meer kan, of zal geduld worden, maar ook alle plakaten, uit het oude stelsel der vereeniging van kerk en staat geboren, zullen worden gehouden voor vernietigd, alstoen ook zijn de zaken van het onderwijs tot hinnen eenvoudigeu, burgerlijken toestand teruggebragt en buiten allen invloed der kerkelijke inkruipselen gesteld. Van toen af werd het onderwijs eene zuiver burgerlijke instelling door het administratief gezag geregeld en gadegeslagen, totdat de wet van den 3den April 1806 deszelfs uitsluitend burgerlijken toestand bevestigde en hetzelfde voor geheel Nederland op eene vrijzinnige wijze algemeen regelde. Deze wet, gedurende de korte, maar nog zeer geprezeue regering van koning LUDWIK toegepast en ontwikkeld, schijnt, tijdens de Fransche overheersching, geslapen te hebben; want bij koninklijk besluit van den 20sten Maart 1814 heeft men geoordeeld dezelve wederom toe moeten in het leven terugroepen. Zij is het, die tot nog toe het lager onderwijs regelt, gelijk uit onderscheidene latere koninklijke besluiten, en bepaaldelijk uit dat van den 2den Januarij 1842, blijken kan. Daar dominé VAN HILLE zich op dat besluit beriept, zal het zaak zijn, deszelfs toepassing in het onderhavige geval eenigzins toe te lichten. Volgens hetzelfde moet, bij de benoeming eens schoolmeesters in eene gemeente, vooral gelet worden op de gezondheid, welke het meerendeel der bevolking is toegedaan; tot die gezondheid moet de meester behooren, al is het, dat hij bij het vergelijkend examen niet juist de bekwaamste is, doch bij gelijke geschiktheid zoo veel bekwaamheid bezit, als voor de plaatselijke behoefte vereischt wordt. Wordt dit besluit naar goest en letter toegepast, dan is het niet twijfelachtig, wie in dezen het meeste regt van spreken hebben, *negen-tiende* Roomschen, dan wel *eent-ende* Protestanten. Het zoude wezenlijk ongerijmd zijn, het laatste te beweren, of zelfs de laatste met de eerste gelijk te stellen, tenzij men verkiezen mogt den plegtig uitgedrukten koninklijken wil met voeten te trappen, of dweepzucht en onverstand in plaats der gezonde rede te plaatsen. Niets afdoende is hietegen het beroep op artikel 8 van gemeld koninklijk besluit, op artikel 5, § d, van het huishoudelijk school-reglement in Gelderland van den 27sten december 1806, noch op het aangehaalde besluit des gouverneurs van Gelderland, aangezien bij allen alléén gedoeld wordt op *wettige* of *verpligte* vereenigingen, die als wezenlijk *verkregeu regten* erkend worden, hoedanige niet uit eene toevallige gelijktijdige waarneming, al ware die ook van 1000 jaren, kunnen voortvloeijen; zoo zoude iemand, wiens vader, grootvader, overgrootvader, enz., toevallig tot denzelfden post of betrekking successievelijk benoemd waren geworden, op dien post ook als een verkregeu regt kunnen aanspraak maken. Men spreke niet van verjaring: zoodanige soevereine regten, als waarvan hier de rede is, verjaren niet, worden niet door bezit verkregen, maar moeten uit den uitgedrukten wil des soevereins hun bestaan ontleenen. Indien de opgemaelde bepalingen eene zin hadden, gelijk de dominé er aan schijnt te willen geven, dan waren zij lijnrecht in strijd met de grondwetten van 1798 af tot 1840 toe, welke aan alle ingezetenen, van welke gezindte ook, gelijke aanspraak geeft op ambten en bedieningen; de post van schoolmeester is een burgerlijk ambt, van de aanspraak waarop geen Nederlander, hij zij Jood, of Heiden mag worden uitgesloten, zonder verguizing der staatswet.

Wat aanbelangt de beweringen oyer het *kosters-huis*, en het *kosters-traktament*, — deze zijn bijna geene wederlegging waardig; een huis, in 1806 door de burgerlijke gemeente gebouwd en vervolgens steeds door dezelve onderhouden, is buiten tegenspraak een eigendom der burgerlijke gemeente. De naam, daaraan vroeger, of thans gegeven, beteekent niets: bouwen onderhouden, voortdurend bezitten, zijn daden, die den eigendom aanduiden, en na dertig jaren tijdsverloop vestigen, bestendigen. De tegenschrijver erkent zulks uitdrukkelijk, noemt het zelfs *Schoolmeesters-woning*, en zegt bepaaldelijk, dat de koster vroeger in den toren en in een gedeelte der kerk woonde. Het gezochte argument in de acte van overgang der kerk en toren aan de roomschen is waarlijk belagchelijk; was dat gedeelte van kerk en toren, door den koster bewoond, daardoor van gedaante veranderd? Had het daardoor opgehouden, kerk en toren te wezen? Zouden dezelve, bij voorbeeld, tot stal of iets anders gebezigd, daardoor niet blijven, wat zij werkelijk waren, kerk en toren? Even ongerijmd als deze bewering zoude wezen, is het gevolg daaruit getrokken: want even als de overnemer verpligt zoude zijn in *casu* eene andere kosterswoning te bezorgen, — even zoo zoude hij, in het laatste geval, gehouden zijn eenen anderen stal, of iets anders, waartoe men heiligheschendend kerk en toren had misbruikt, te leveren. Geen onpartijdig lezer zal zulks kunnen of durven beweren.

En of het tractement den koster of schoolmeester toekomt, kunnen de mandaten, of aanwijzingen van betaling voldingend bewijzen, meer dan alle vreemdslachtige argumenten, door Zijn Wel Eerwaarde bijgebragt: deze dragen wel de blijken van verlegen-

heid, en, naar het schijnt, gebezigde kunstgrepen, om het ministerie te verschalken, maar ter zake bewijzen zij niets.

Zie daar, dominé! wat ik van de zaak vernomen heb; zoo ook dacht er over de Heer WIRGAND; te Nijmegen, hoezeer Protestant, van wien ik gehoord heb, dat men een advies en rekwest over soortgelijke zaak, steunende op bijna dezelfde gronden, gelezen heeft: en gelijk zulke mannen denken en spreken, schaaam ik mij ook niet te denken en te schrijven. Ik zou het hierbij laten en *amen* zeggen, indien ik niet nog moest antwoorden op eenige daadzaken door U Wel Eerwaarde vlugtig aangestipt; doch om derzelve gevolgen wille nog al van eenige schijnbare beteekenis. U Wel Eerwaarde schijnt zoo dikwils het woord *Roomschen* met eenigen nadruk te bezigen; spreekt van te-gemoet-koming door de Roomschen aan de Hervormden wegens afgestane kerken en goederen; mompelt van een foller wordenden tegenstand der Roomschen; trekt eindelijk, de alarmklok, of, om beter te zeggen, predikt eenen kruistogt tegen de Roomschen in Holland, maar vooral in Noord-Brabant en Maas en Waal. Foei, dominé, dat had ik niet verwacht! De schrijver heeft immers gezegd, dat hij wars was van allen godsdiensthaat, en gij leidt uit zijn eenvoudig geschrift zulke gevolgen af, alsof daardoor Israël in nood, op den rand des verderfs ware gebragt! Foei! Foei! dat gaat te ver: zoo is het toch niet gemeend: schrijver heeft slechts kortelijk willen aantoonen, dat in de *Bijdragen voor het lager onderwijs* aan de burgerij der Gemeente Appelteru, en bij gevolg aan de Roomschen, die daarvan $\frac{1}{10}$ uitmaken, onrecht scheen te worden voorbereid, zonder boos te worden, zonder tegen iemand onverdient schamper te zijn.

Ik herhaal het: ook, ik ben een gezworen vijand van alle hatelijkheid, uit verschil van religie ontstaande, en daarom heb ik de pen opgenomen, om zoo iets te bestrijden. Ik zal mij gelijk blijven, en daarom niet doen, als gij: ik zal niet spreken, met kiem op het woord *Protestanten* drukkende, van al het leed, den Roomschen bijzonder in deze streken aangedaan; ik zal niet gewagen van bijna alle geestelijken-, en armen-goederen, welke zij vroeger hadden; ik zwijg van de listen, die van elders door wonderlijk bennaamde of namelooze maatschappijen worden aangewend om het Protestantismus, ten koste en nadeele der Roomschen, op te beuren; van dit alles, en nog veel meer, rep ik niet, omdat gij het anders wellicht weer *magtspreuken* mogt noemen; zelfs wil ik met u de rekening over kerken en goederen niet opmaken, en zien hoe groot deswege de vordering der Roomschen, vooral in Maas en Waal, en Noord-Brabant, bij slot van rekening nog wezen zoude! Van dat alles basta; het stuit mij waarlijk tegen de borst, deze snaar in het voorbijgaan te hebben moeten aanraken. Ik kan ten slotte niet nalaten, U Wel Eerwaarde gemoedelijk af te vragen, of alles, wat de Roomschen in Maas en Waal hebben ondervonden, en nog steeds moeten ondervinden, hunne behoedzaamheid en hunnen tegenstand tegen dergelijke handelingen niet volkomen kunnen wettigen? Ik vraag aan den onpartijdigen lezer, of U Wel Eerwaarde gevoelt, zoo openbaar verkoudigd, de bedoelingen, daaruit niet onduidelijk doorstralende, de alarmkreet, enz., enz., de Roomschen dezer gemeentete in hunnen regmatigen tegenstand niet moeten bevestigen? Hoe feller botsiug, zoo feller terugstoot; hoe sterker aanval, zoo krachtadiger tegenstand. Zulke, uit de natuur der dingen afgeleide, gevolgtrekkingen, zult gij zelf niet kunne weerspreken. Maar, ik wil niet oproerig zijn; ik wil mijne land-en geloofsgenooten niet ten kampstrijd dagen; ik roep hun liever toe: slaapt! Roomschen in Nederland! verdraagt geduldig het leed, dat men u zou kunnen aandoen, en steeds voorbereiden; sluimert zacht in, al ware de roede boven uw hoofd opgehangen; slaapt! slaapt! en gij, mijnheer VAN HILLE, met allen van uwen stempel! zorgt gij slechts, dat het ontwaken niet verschrikkelijk worde!

Hierbij zal ik het laten berusten, de persoonlijke zaken aan den schrijver-zelfen ter beantwoording overlatende: die gaan mij niet aan; ook zoek ik geene personen, maar alleen de goede zaak, waarbij de geheele gemeente bijzonder belang heeft. Ik verzoek den dominé slechts, dat hij zich niet zoo boos meer make, geene zulke halsstarrige voornemens, als hij gemaakt heeft, volhoude; maar den echt-christelijken zin, dien hij gehouden is te prediken, en de ware, ongeveinsde verdraagzaamheid leerare, beoefene, aankweeke; daarmede zal hij meer nut stichten, dan door drogredenen en schijngronden zich de regten en eigendommen der burgerij aan te matigen. Christus deed zulks niet, en hij, die zegt, deszelfs leer te verkondigen, vermag zulks ook niet te doen. God gave, dat alle leeraren er zoo over dachten! Genoeg. Ik ben geen leeraar, ik zoude toch in mijne eenvoudigheid er zoo over denken en vindt mij geregtigd, die gedachten aan U Wel Eerw. rondweg mede te deelen. Er naar handelen is uwe zaak, ik zal mij over niets meer moeilijk maken, indien men ons in onze regten en in ons geheel late. Amen.

A. HOL.

Waterhoogte te Arnhem.

Den 29 Mei 2 El 7 Palm 5 Duim : gew. 0 gev. 11 D.

Te Arnhem, bij C. A. THIEME, Boekdrukker.